

Gaal György (Kolozsvár, Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaság): *A Báthory-egyetemtől a Ferdinánd Egyetemig. A kolozsvári felsőoktatás első századai*

Az előadó áttekinti mindazokat a kísérleteket és megvalósításokat, amelyek a felsőoktatás terén történtek 1581-től 1920-ig. A Báthory-egyetemet ma két tanintézet is elődjének tekinti, de mások megkérdőjelezzik egyetem-voltát. Az 1750-es évektől Mária Teréziát foglalkoztatja az egyetem újjraalapítása, a jezsuita tanintézetet is „universitas” címmel illeti. Végül 1774-ben felállít egy jogi kart (jogakadémiát), 1775-ben egy orvosi fakultást (utóbb Orvos-sebészeti Tanintézetet), melyek azonban nem válnak egyetemmé, de hozzájárulnak a helyi értelmiségi réteg kifejlesztéséhez. A protestáns felekezetek közben tanintézeteikben teológiai és jogi kurzusokat indítanak. Az 1848-as forradalom és szabadságharc bukása után a jogi oktatás szünetel, csak 1863-ban nyílik meg a magyar tannyelvű Királyi Jogakadémia. 1869 őszén beindulnak a kolozsmonostori Felsőbb Gazdasági Tanintézet (utóbb Akadémia) kurzusai. Hosszas előkészületek után 1872-ben megnyílik a Magyar Királyi Tudományegyetem négy karral. Az egyetemhez csatlakozik a piaristák tanárképzője, a Kalazantinum 1894-ben, a Kolozsvárra telepített református „Teológiai Fakultás” 1895-ben és az Unitárius Papnevelő Intézet 1897-ben. Közben az 1878-ban felállított Felsőbb Kereskedelmi Iskola 1885-ben Kereskedelmi Akadémiává lép elő. Az első világháború tragikus végkifejletét követően csak a két protestáns teológia folytathatja önállóan munkáját. A többi tanintézetet „átveszi” a román állam. Elsőként 1919 őszén megnyílik az új román egyetem, melynek ünnepélyes megnyitóján 1920 februárjában Ferdinánd román király is részt vesz. 1872-ig csupán kísérletekről, előkészületekről beszélhetünk, a tényleges egyetemi oktatást kolozsvári és erdélyi viszonylatban is a tudományegyetem felállításától számíthatjuk.